

**IZBORI U SAVEZNOJ REPUBLICI
JUGOSLAVIJI
24 SEPTEMBAR 2000**

IZVJEŠTAJ O PRELIMINARNIM NALAZIMA I ZAKLJUCCIMA

Varšava, 25. septembar 2000. -- Birou za demokratske institucije i ljudska prava Organizacije za bezbjednost i saradnju u Evropi (OEBS/BDILJP) nije bio dozvoljen ulazak u zemlju radi tehnicke procjene uslova održavanja izbora i, nakon toga, angažovanja izborne posmatracke misije za obavljanje monitoringa saveznih i opštinskih izbora u Saveznoj Republici Jugoslaviji, 24 septembra 2000.

S obzirom na takve okolnosti, a u skladu sa svojim ovlaštenjima, OEBS/BDILJP je pristupio objavljivanju ovog Izvještaja o preliminarnim nalazima i zakljuccima, bez mogućnosti da svoju posmatracku misiju obavi na licu mjesta. Umjesto toga, ovaj izvještaj je sastavljen na osnovu informacija prikupljenih iz drugih pouzdanih izvora.

Izvještaj je tako završen i saopšten prije objavljivanja zvaničnih rezultata izbora, prije podnošenja odgovarajućih izbornih žalbi i tužbi, i prije nego je OEBS/BDILJP mogao kompletirati sve primljene relevantne informacije.

Preliminarni zakljucci

Izbori održani 24.septembra 2000 u Saveznoj Republici Jugoslaviji su u osnovi nepošteni izbori. Oni ne ispunjavaju niti minimum neophodnih standarda na osnovu kojih bi mogli biti proglašeni transparentnim, odgovornim, tajnim, poštenim i slobodnim. Čak i pod takvim okolnostima, već najraniji izveštaji da se opozicioni predsjednicki kandidat Vojislav Koštunica nalazi u vodjstvu, ukazuju na izraženu želju za promjenama.

Mada još zvanični rezultati izbora nisu objavljeni, razvoj događaja u toku samog izbornog dana ipak izaziva ozbiljnu zabrinutost. Taj dan je obilježen izvještajima opozicionih predstavnika koji su se odnosili na izborne komisije, uključujući i Saveznu izbornu komisiju, a u kojima se govori o njihovom protjerivanju i ozbiljnoj ugroženosti tajnosti glasanja. Prijavljena su i druga brojna kršenja izbornih pravila, uključujući i stvaranje atmosfere straha i zastrašivanja. Osim toga, za izbore u Crnoj Gori i na Kosovu se može reci da su obavljani pod okolnostima koje ostavljaju mogućnosti za manipulaciju.

Već je sam predizborni period bio obilježen najozbiljnijim ograničenjima fundamentalnih ljudskih sloboda, maltretiranjima i pokušajima gušenja nezavisnih medija, gonjenjem i zastrašivanjem nevladinih organizacija, kao i nestankom bivšeg predsjednika Srbije.

Zakoni, kao i sami uslovi za obavljanje ovih izbora, ostavljaju dosta prostora za manipulacije, s obzirom da je savezna vlada kontrolisala citav proces pripreme, od samog formiranja izbornih komisija do obrade i sredjivanja izbornih rezultata. Odluka nadležnih vlasti da zabrani lokalnoj organizaciji CeSID, Centru za slobodne izbore i demokratiju, da

vrši monitoring izbornog procesa, kao i njihovo odbijanje da odobre izdavanje viza predstavnicima OEBS/BDILJP, Evropskog parlamenta, te nevladinim ekspertima za izbore (3) iz nevladinih organizacija Bugarske, Slovačke i Rumunije kako bi mogli pratiti ove izbore, još je više produbila mogućnost krađe.

Ovi izbori su sazvani nakon nabrzinu izvršenih ustavnih promjena kojima nije prethodila nikakva javna debata. Vlada Crne Gore je dovela u pitanje legitimnost ovakvih ustavnih amandmana i odbila pomoć u organizaciji izbora.

Zakonodavni okvir ovih izbora izaziva ozbiljnu zabrinutost u pogledu transparentnosti samog izbornog procesa, formiranja izbornih komisija, odredbi koje se tiču neefikasnih pravnih lijekova u slučajevima kršenja fundamentalnih prava, kao i neadekvatnih odredbi o podjednakim uslovima izborne utrke. Kao rezultat svega toga, ovakav zakonodavni okvir nije u nekoj značajnijoj mjeri uspio ispoštovati međunarodne standarde koji važe za demokratske izbore.

Usvajanjem zakona o javnom informisanju u oktobru 1998, medijima u Srbiji su nametnuta oštra institucionalna ograničenja, uz ozbiljnu represiju i auto-cenzuru. Ovaj zakon propisuje nametanje neumjerenih kazni baziranih na dvosmislenim i nedovoljno preciznim definicijama vrsta „prekršaja“, i kršenja osnovnih pojmova valjanog zakonskog postupka. Ovaj zakon je ostao na snazi za vrijeme izbornog perioda, dok su mediji bili izloženi dodatnom pritisku nadzorne komisije obrazovane do strane vlade za praćenje poštovanja izbornih zakona koji se odnose na medije. Pored svega, još većem ugrožavanju uslova izborne utrke znatno su doprinisili i sami strogo kontrolisani državni mediji.

Biracki spiskovi, koji su i tokom ranijih izbora u Srbiji uvijek izazivali najviše razloga za zabrinutost, i ovaj put su predstavljali mogućnost za ozbiljne manipulacije.

Preliminarni nalazi

Ustavni i zakonodavni okvir

Savezna skupština SRJ je 6 jula 2000 sazvala vanrednu sjednicu i usvojila slijedeće ustavne amandmane: (1) promjenu izbora predsjednika savezne države, sa dosadašnjeg glasanja u dva vijeka Savezne skupštine na neposredno glasanje, kao i produženje predsjedničkog mandata sa dvije na četiri godine; i (2) promjenu izbora delegata Vijeca republika sa dosadašnjeg glasanja uređenog od strane obje republike, na neposredno glasanje koje uređuje savezni zakon. Amandmani su usvojeni u roku od nekoliko sati nakon njihovog predstavljanja, bez bilo kakvih konsultacija prethodno obavljenih sa Crnom Gorom – jednom od dvije federalne jedinice, ali uz sudjelovanje predstavnika iz Crne Gore čiji su mandati opozvani još 1998, kao i bez bilo kakve značajnije parlamentarne ili javne debate.

Dodatnu zabrinutost je izazvala i najava saveznog premijera samo nekoliko dana uoči izbora da jedna odredba u izmijenjenom Ustavu omogućava sadašnjem predsjedniku da nastavi vršenje svoje predsjedničke funkcije sve do 21. jula 2001. kada njegov mandat zvanično istice, bez obzira ko pobijedi na predsjedničkim izborima 24. septembra 2000. Takvo tumačenje Ustava i odlaganje preuzimanje funkcije bi svakako bilo suprotno samoj svrsi održavanja izbora.

Republika Crna Gora je 8. jula odbila ove amandmane kao neustavne. Vec 10. jula predsjednik Crne Gore Milo Djukanovic je najavio da ova Republika neće učestvovati na „nelegitimnim, izborima sazvanim u skladu sa spornim ustavnim amandmanima donesenim 6. jula. Postojeći zakoni su 24. jula izmijenjeni i novi usvojeni, kako bi se izbori mogli sprovesti u skladu sa ranije usvojenim ustavnim amandmanima. Na dan 27. jula objavljeno je održavanje istovremenih izbora 24. septembra 2000., za predsjednika savezne države, delegate oba vijeća Savezne skupštine i skupštine opština u Srbiji.

OEBS/BDILJP je 30. avgusta publikovao svoju ocjenu zakona za izbor predsjednika Savezne Republike Jugoslavije, delegate Vijeća građana (donji dom) i Vijeća republika (gornji dom) Savezne skupštine, kao i odbornike skupština opština u Republici Srbiji. Ovi zakoni izazivaju ozbiljnu zabrinutost, ako imamo u vidu slijedeće činjenice :

1. Prakticno nepostojanje zakonskih odredbi kojima se promoviraju transparentnost same organizacije i sprovođenja izbora. Karakteristično je i odsustvo adekvatnih odredbi kojima se obezbjeđuje efikasno praćenje izbora od strane masovnih medija. Zakonima nije predviđeno praćenje izbora od strane posmatrača.
2. Pravila o formiranju izbornih komisija na svim nivoima na krajnje efikasan način prebacuju vršenje kontrole nad ovim tijelima na političke partije koje imaju većinu u Saveznom parlamentu.
3. Ne postoje odredbe kojima se obezbjeđuje pošteno saslušanje primjedbi glasaca i efikasan pravni lijek kada glasac ili kandidat želi da ukaže na nezakonite radnje ili propuste u radu izbornih komisija.
4. Ne postoji odgovarajuća odredba kojom bi se obezbijedila ravnopravna izborna utrka za sve učesnike na izborima.

S obzirom na činjenicu da ovi zakoni ostavljaju dovoljno prostora za zloupotrebe i manipulacije, može se reći da zakonodavni okvir održavanja izbora zakazanih za 24. septembar 2000. nije ispoštovao u nekoj značajnijoj mjeri međunarodne standarde za demokratske izbore, ili zahtjeve OEBS-a u tom pogledu.

Sve ovo je tim više zabrinjavajuće što je OEBS/BDILJP ukazivao na slične probleme kada je bio u prilici da prati parlamentarne i predsjedničke izbore u Srbiji 1997. Vlasti od tada nisu učinile ništa kako bi otklonile uzroke ovakvih zabrinjavajućih pojava.

Zakoni o medijima i izbornoj kampanji

Usvajanjem Zakona o javnom informisanju u Srbiji 22. oktobra 1998., situacija sa medijima se u toj Republici jako brzo pogoršala. U Srbiji postoji nekih 400 elektronskih medija koji emituju program bez dozvole te stoga, kao neregistrovani mediji, nemaju odgovarajuća prava shodno Zakonu o telekomunikacijama, ali koji su i pored svega funkcionisali, čak i pod pretnjom uvodjenja sankcija.

Ovaj Zakon o javnom informisanju, između ostalog, predviđa slijedeće :

1. Pretpostavku krivice, baziranu na dvosmisleno i neprecizno definisanim „prekršajima,“

2. Zabranu emitovanja na srpskom jeziku i jezicima nacionalnih manjima u Srbiji politickih emisija od strane „organizacija koje su osnovale vlade stranih zemalja,,
3. Zahtjev za pribavljanje prethodne dozvole od strane lica ciji su glas, slika ili ime emitovani ili objavljeni
4. Zahtjev da emitovana ili objavljena informacija mora „saopštavati istinu,, i spriječavati narušavanje „casti i poštenja pojedinaca,,
5. Skraceni postupak gonjenja novinara i medija zbog kršenja ovog zakona, cime se najozbiljnije ugrožavaju osnovni principi valjanog zakonskog postupka, ukljucujuci i to da takvi postupci moraju biti zakljuceni u roku od 24 casa, da sud nije obavezan da obavještava novinare i medije o otvaranju takvih postupaka pred sudom, kao i omogucavanje njihovog sprovođenja u odsustvu optuženih
6. Pretjerane kazne za kršenje ovog zakona, kojim se zahtijeva da takve kazne budu placene u roku od dva dana od otvaranja sudskog postupka, što u protivnom ima za posljedicu konfiskaciju imovine datog novinara ili medija, zabranu njihovog rada do placanja novcane kazne, ili ukoliko se kazna ne plati, kaznu zatvora do 60 dana.

I pored svih ovih ogranicenja, ponašanje medija u Srbiji nije bilo jedinstveno. Mada se vecina urednika i novinara pokoravala ovakvim medijskim pravilima, bilo je i onih koji su ih kršili i za to bili kažnjavani velikim novcanim kaznama ili zatvorom, a jedan od istaknutih novinara, Slavko Curuvija, je cak i ubijen. U toku posljednje dvije godine, sudovi u Srbiji su stalno sankcionisali nezavisne medije i, uvijek se pozivajuci na zakon, izricali novcane kazne ciji je ukupan iznos dostigao cak 30 miliona dinara, zatvorili najmanje tri nezavisna lista i deset radio i televizijskih stanica (kao u maju 2000). Za razliku od nezavisnih medija, mediji pod kontrolom države nikada nisu bili sankcionisani u skladu sa ovim zakonom.

Izborni zakoni, nasuprot svemu ovome, nalažu urednicima štampanih i elektronskih medija obavezu prezentiranja svih kandidata na nepristrasan i objektivan nacin i obezbjedjenje ravnopravnog predstavljanja svih ucesnika naizborima, dok državnim medijima i predstavnicima politickih partija nalažu dogovorno utvrđivanje modaliteta ravnopravnog predstavljanja.

Monitoring i nadzor nad izbornim zakonima koji se odnose na medije, povjeren je Nadzornoj komisiji koja je sastavljena od sedam clanova koje nominuje Vlada i imenuje Savezna skupština. Tako da je, vec od samog pocetka, nepristrasnost i nezavisnost ove komisije bila dovedena u pitanje. Komisija je 16. avgusta proglasila medijska pravila koja se odnose na medije, kandidate i politicke partije, ponavljajuci neke od zabrana iz Zakona o javnom informisanju i dodavajuci ostale dvosmislene zahtjeve. Nadalje, ova komisija je naredila da „medijima nije dozvoljeno da dovode u sumnju objektivnost izbornih organa ili legitimnost samih izbora,, . Ovi medijski propisi su takodje obuhvatili i neke odredbe koje su u skladu sa medjunarodnim standardima.

Nezavisni mediji su se suocili sa cestim maltretiranjima i ometanjima rada u toku predizbornog postupka. Izbaceni su iz savezne skupštine kada im je zabranjeno da prate donošenje amandmana na izborne zakone. Novinama nisu bile obezbijedjene dovoljne kolicine roto papira. Radio i televizijski signali su bili blokirani. Elektronski mediji su se

suocavali sa cestim smetnjama prilikom emitovanja programa, dok je predajnik Televizije Cacak konfiskovan. No, i pored svega, veliki broj nezavisnih medija je nastavio da radi tokom citave izborne kampanje, omogucavajući glasacima da se upoznaju sa najraznovrsnijim politickim uvjerenjima.

Medijski monitoring u toku predizbornog perioda je pokazao da mediji pod kontrolom ili u vlasništvu države nisu zadovoljili zahtjeve u pogledu obezbjedjivanja poštenog i ravnopravnog predstavljanja. Državni mediji su tako pokazali nedvosmislenu naklonost prema vladajućem režimu, kako u pogledu vremena i prostora, tako i kvaliteta njihove zastupljenosti. Opozicija je na državnim medijima bila samo djelimicno zastupljena, a uz to su njen politicki program i aktivnosti veoma cesto bili sasvim pogrešno interpretirani. Javne debate u vidu okruglih stolova su bile otkazivane samo uz kratke najave, onemogucavajući tako direktnu politicku raspravu pred glasacima i iznošenje pritužbi od strane politickih partija. Čak se i Srpska radikalna stranka žalila na postupke državnih medija.

Jedan od nezavisnih medijskih monitoring projekata je pokazao da je oko 70% vremena sa znacajnim politickim događajima na vijestima državne RTS bilo posveceno predsjedniku Miloševiću, vladi i vladajućoj koaliciji, bez ijednog jedinog kritickog osvrtu. Politicke partije van ove vladajuće koalicije bile su zastupljene sa svega 9% ukupnog vremena. Kadgod bi RTS spomenula Vojislava Koštunicu, to je skoro uvijek bilo u negativnom kontekstu. Državni listovi Politika i Vecernje novosti takodje su davali otvorenu i nedvosmislenu podršku kampanji predsjednika Miloševića. Politika je u nekoliko navrata veoma grubo i na pogrešan način interpretirala politicki program i aktivnosti opozicije.

Nekoliko regionalnih medija u okviru opština koje kontrolišu opozicione partije i koji još uvijek funkcionišu, davali su snažnu podršku opoziciji, izvještavajući negativno o vladajućoj koaliciji.

Uslovi održavanja izbora

Uslovi u kojima se održavala predizborna kampanja bili su obilježeni grubim kršenjima slobode govora i udruživanja. Vlasti SRJ i Srbije su bile angažovane u kampanji zastrašivanja domaćih nevladinih organizacija, pokazujući istovremeno krajnju netoleranciju u odnosu na politicku opoziciju. Policija je skoro svakodnevno hapsila politicke aktiviste, ponašajući se prema njima čak veoma brutalno u toku postupka ispitivanja. Centar humanitarnog prava sa sjedištem u Beogradu je 20 septembra u svom izvještaju saopštio da je od maja 2000. pritvoreno približno 2.500 politickih aktivista. Represija je bila usmjerena protiv aktivista iz studentskog pokreta „Otpor,, , zatim kampanje koja je imala za cilj da promovise izlazak gradjana na glasanje i predstavnika organizacije CeSID koja je planirala da prati izbore.

Izborna kampanja se održavala u atmosferi straha i zastrašivanja. Iako su kandidati mogli da održavaju svoje javne skupove uglavnom bez otvorene intervencije državnih organa, nezavisni mediji su cesto izvještavali o primjerima sprecavanja politickih aktivnosti demokratske opozicije Srbije i i Srpskog pokreta obnove od strane policije. Članovi opozicionih partija su zatvarani od strane policije samo iz razloga posjedovanja izbornog materijala, i u nekoliko navrata bili spriječeni u sakupljanju potpisa od gradjana u znak podrške potencijalnim kandidatima.

Bivši predsjednik Srbije Ivan Stambolic je 25. avgusta nestao. Nadležni organi SRJ nisu obavijestili javnost o ovom nestanku.

Izborne komisije

Kada su u pitanju izborne komisije, jedva da se i može govoriti o prisustvu politickog pluralizma ili nepristrasnosti. Savezna izborna komisija je odbila da dozvoli predstavnicima opozicije pristup radi pracenja obrade izbornih rezultata na centralnom nivou, podgrijavajuci tako sumnje u mogucnost da bi sredjivanje izbornih rezultata moglo biti predmet manipulacija.

Iako su politicke partije, ukljucujuci i opoziciju, mogle da imenuju svoje clanove u izborne komisije, vecinu clanova Savezne izborne komisije je imenovala Savezna skupština, dok su se clanovi opozicije prikljucili ovom procesu relativno kasno i nisu bili u mogucnosti da uspostave kontrolu nad procesom. S obzirom da Savezna izborna komisija imenuje 28 privremenih komisija, a koje opet imenuju komisije na glasackim mjestima, samostalnost i nezavisnost izbornih komisija na svim nivoima u zemlji bi mogla biti dovedena u pitanje.

Pravosudje

Pravosudje je u Srbiji postalo u znatnoj mjeri orudje u rukama vlasti, te se kao takvo ne može smatrati pouzdanim niti na njega osloniti prilikom rješavanja sporova i žalbi koji se odnose na izbore. U kombinaciji sa potpunom kontrolom vlasti nad izbornim komisijama, oštećeni glasaci, kandidati i politicke partije ne mogu ocekivati efikasne pravne lijekove u slucajevima kršenja njihovih prava.

Biracki spiskovi

Savezna izborna komisija je objavila 11. septembra da je u SRJ registrovano 7.861.327 biraca, od cega u Crnoj Gori 444.130 i preko 1.000.000 na Kosovu. Upravo je vjerodostojnost birackih spiskova izazivala najveću zabrinutost za vrijeme izbora u Srbiji 1997. Vlasti Srbije nisu od tada ništa ucinile da poprave situaciju u tom pogledu.

A, što se tice sadašnjih izbora, vlasti su uskratile politickim partijama pravo uvida u biracke spiskove. Na sam dan izbora, biracka mjesta su primila samo po jedan primjerak birackog spiska za višestruke izbore, uvecavajuci tako mogucnost manipulisanja ciframa odziva biraca na glasanje. Nadalje, izborni zakoni ne predviđaju dovoljno zaštitnih mjera kojima se može spriječiti višestruko glasanje i dopunjavanje glasackih kutija lažnim listicima, kao što je na primjer zahtjev da glasaci potpišu glasacku listu prilikom preuzimanja glasackog listica. Zajedno sa odsustvom kontrole nad štampanjem i distribucijom glasackih listica, i samo glasanje na dan izbora je bilo predmet grubih manipulacija.

Glasanje na Kosovu i u Crnoj Gori

Izborni proces na Kosovu i u Crnoj Gori je bio organizovan ad hoc, bez postojanja osnovnih uslova neophodnih za demokratsko glasanje.

Vlada u Crnoj Gori je bojkotovala izbore smatrajuci ih nelegitimnim. Ona nije dozvolila glasanje na javnim mjestima u opštinama koje kontroliše vladajuća koalicija, a državne medije je savjetovala da ne izvještavaju o toku izborne kampanje.

Savezna izborna komisija je objavila spisak od 671 alternativnih birackih mjesta, od kojih je vecina bila smještena u privatnim zgradama i prostorijama koje pripadaju jugoslovenskim preduzecima. Njihov ukupan broj je bio nešto više od polovine onih koji se koriste za uobicajeno glasanje u Republici. Vlada je sprovela kampanju sa ciljem da odvraća građane da se odazovu na izbore, čime bi se po njihovom uvjerenju priznala legitimnost nezakonskih promjena Ustava.

Izborni proces na Kosovu, teritoriji pod prelaznom upravom Ujedinjenih Nacija (UNMIK), je na neki način bio zbunjujući. UNMIK su izjavile da njihova politika u odnosu na izbore u SRJ „nije da na njima učestvuju, da ih organizuju ili da ih na bilo koji drugi način ispricavaju ili legitimizuju, . Medjutim, UNMIK su takodje objavili da „izborima neće niti stajati na putu, .

Kao rezultat svega toga, izborni proces na Kosovu je bio obilježen dvosmislenim imenovanjima birackih odbora i nekontrolisanim prebacivanjem izbornog materijala. Neka politicka okupljanja su ponekada završavala žestokim incidentima.

Tokom ranijih izbora, etnicki Albanci iz kosovskih opština su u velikom broju bojkotovali izbore u SRJ i Srbiji, mada su zvanični rezultati lažno saopštavali o većem stepenu odziva. O ocitim primjerima takve izborne prevare izvještavala je i izborna posmatracka misija OEBS-a (BDILJP) tokom obnovljenih predsjednickih izbora 1997. u Srbiji, uz zaključak da je na Kosovu izvršena „otvorena izborna kradja, . Što se tice sadašnjih izbora, nekih 600.000 glasackih listica je štampano na albanskom jeziku, kada je bilo vjerovatno da će većina kosovskog stanovništva bojkotovati izbore. Ne može se isključiti mogućnost da će se i ovoga puta izvršiti sasvim otvorena kradja u dvijema opštinama, Prokuplju i Vranju, u kojima su obuhvaceni i albanski glasaci.

Posmatranje i procenje izbora

Izborni zakoni koji su propisivali ove izbore nisu predvidjeli procenje izbora od strane domaćih nevladinih organizacija. Kako je već rečeno, aktivisti raznih domaćih organizacija koji su se specijalizovali za procenje toka izbornog procesa, često su bili proganjeni i hapšeni. Centru za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) je bila uskracena akreditacija, njegovi zvaničnici su napadani od strane policije i zatvarani, oprema im je konfiskovana a osoblje pritvarano i ispitivano.

Vlasti SRJ su selektivno odbijali vize međunarodnim posmatracima. OEBS/BDILJP je 7. avgusta zatražio ulaznu vizu za svoj tim stručnjaka koji je trebao da doputuje u Beograd radi ispitivanja i ocjene predizbornih uslova. U pismu od 12. septembra, ambasador SRJ u Poljskoj je, postupajući po uputstvima iz Beograda, obavijestio OEBS/BDILJP da njihova organizacija nije dobrodošla kao posmatrac na izborima i da ona nema prava da daje izjave u vezi izbora.

Evropski parlament je pokušao da pošalje tim od 25 posmatraca, ali su i njima bile uskracene vize. Tri eksperta za izbore, predstavnika nevladinih organizacija iz Rumunije, Bugarske i Slovačke su takodje pokušali da organizuju posmatranje izbora u SRJ, ali nisu dobili akreditaciju.

Beogradske vlasti su selektivno pozivale parlamentarce i druge delegacije iz određenog broja zemalja da prate izbore. Međutim, ovim posmatracima je nedostajala međusobna koordinacija i metodologija sistema pracenja i posmatranja izbora.

Odsustvo bilo kakvog efikasnog pracenja izbora, kako od strane domaćih tako i od strane međunarodnih posmatraca, kao i protjerivanje iz zemlje oko dvadesetak inostranih novinara samo dva dana prije izbora, ozbiljno su kompromitovali transparentnost izbornog procesa i povjerenje glasaca.

Dan izbora

Izveštaji govore da je na dan izbora odziv biraca u Srbiji, uključujući nekih 44.000 na Kosovu, bio preko 70%, a u Crnoj Gori oko četvrtine ukupnog biračkog tijela. I dok ovakve cifre o ukupnom odzivu nisu ništa neuobičajeno, ipak se čini da je broj onih koji su glasali u odsustvu prilično visok, posebno u Crnoj Gori.

Savezna izborna komisija je uoči samog održavanja izbora donijela odluku po kojoj je članovima biračkih komisija naloženo da provjere označene glasacke listice prije nego se dozvoli biračima da glasaju, da bi se navodno birači spriječili da ubace više glasackih listica. Brojni izveštaji na sam dan glasanja su saopštavali o još jednoj značajnoj pojavi – predstavnici opozicionih partija u komisijama na biračkim mjestima, su protjerivani iz prostorija, a aktivisti CeSID kao i opozicioni posmatraci su napadani ili pritvarani.

Bilo je i drugih kršenja izbornih pravila na dan glasanja o kojima govore izveštaji, ali u kojoj mjeri nije poznato. Bilo je također i prijava o natrpavanju izbornih kutija lažnim glasackim listicama, kao i o nemogućnosti birača da glasaju jer su njihova imena već bila zaokružena kao da su glasali. Već nekoliko dana prije izbora, stigli su izveštaji da su otkriveni označeni glasacki listici i da su državni službenici bili prinudjeni da učestvuju u šemi ubacivanja označenih glasackih listica za aktuelnog predsjednika. Izveštavano je također i o slučajevima kršenja na samim biračkim mjestima gdje su pojedinci ubacivali više glasackih listica i glasali bez odgovarajuće provjere identifikacionih dokumenata.

U Crnoj Gori, gdje je Savezna izborna komisija pozvala vojsku da „održava javni red“, u toku glasanja, uočeno je da je vojna policija maltretirala aktiviste nevladine organizacije Centar za demokratsku tranziciju, koji su vršili posmatranje glasanja izvan biračkog mjesta, s obzirom da im je bila uskracena akreditacija.

Tokom noći, nakon završenog glasanja, svi članovi opozicionih partija i Srpske radikalne stranke su istjerani sa sastanka Savezne izborne komisije i iz njenih prostorija. Da li je to još jedan znak suštinski prevarnog karaktera ovih izbora? No, i pored svega, prve indikacije govore o tome da opozicioni predsjednički kandidat Vojislav Koštunica ipak vodi na ovim izborima.

Za sve dodatne informacije možete se obratiti na :

Hrair Balian, šef Odjeljenja OSCE/ODIHR za izbore, tel. ++48 22 520 0600, fax. ++48 22 520 0605, adresa : Al. Ujazdowskie 19, 00 557, Warsaw, Poland.